

VASİYETNAME İLE MİRASÇILARA SATMA YASAĞI GETİRİLEBİLİR Mİ?

(YARGITAY 2. HD.NİN BU YÖNDEKİ BİR KARARININ ELEŞTİRİSİ)

Prof. Dr. Ahmet KILIÇOĞLU (*)

UYUŞMAZLIK KONUSU OLAY

Miras bırakan GÇ. 1989 yılında çocuksuz olarak ölmüş, ölümden sonra ortaya çıkan el yazısı vasiyetnamesinde sağ kalan eşi, anası, kardeşi ve yeğenine bıraktığı malları ayrı ayrı göstermiştir. Vasiyetnamenin 8. maddesinde ise şu ilginç hükme yer verilmiştir: "Bütün gayrimenkullerimin satılmadan kullanılması- nı istiyorum. Satılması halinde gelirin Türk Eğitim Vakfı ile Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfına geçmesini arzulu- yorum".

Mirasçılar ayrı ayrı, vasiyetnamenin 8. maddesinin iptali yönünde dava açmışlar, dava dosyaları birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir.

Davacı mirasçılar, dava dilekçelerinde ve savunulmalarında vasiyetnamenin söz konusu hükmünün hukuka aykırı olduğunu, mirasçılardan bu madde ile mirastan doğan mülkiyet hakkından doğan tasarruf yetkilerinin kaldırılmış olduğunu, MK. md. 499 b.3 gereğince, miras bırakanın koymuş olduğu bu şartın ve hük- mün kanuna aykırı olduğunu, bu nedenle hükmün iptali gerekti- ğini belirtmişlerdir.

(*) AÜHF. Medeni Hukuk Öğretim Üyesi.

II) MAHKEME KARARI :

Mahkemece yapılan yargılama sonunda, davacılar hakkı bulunarak, miras bırakanın vasiyetnamesiyle getirdiği 8. maddenin iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçe kısmında, davacıların iddiaları yönünde, vasiyetnamenin 8. maddesinin "mirasçı ve vasiyet edilenlerin mülkiyet hakkını ve mülkiyet hakkının tabii sonucu olan tasarruf yetkisini ortadan kaldırıcı nitelikte bulunduğu, bu hale göre MK. 499 maddesine aykırı bulunduğundan" davanın kabulüne karar verilmiştir denilmektedir.

III) YARGITAY KARARI

Davah Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı ile Türk Eğitim Vakfı, yerel mahkeme kararına karşı temyiz yoluna başvurmuşlar, duruşmalı inceleme sonucu, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2.12.1991 tarihli, 91/12407 E., 91/14857 K. sayılı kararıyla yerel Mahkeme kararını bozmuştur. Bozma kararında aynen aşağıdaki cümle ve gerekçelere yer verilmiştir:

"Medeni Kanun kişilere vasiyetname ile birçok tasarruf yetkisi vermiştir. Vasiyetname ile mirasçı nasbedilebilir (MK. 463). Belirli mal üzerinde ölüme bağlı tasarruflarda bulunabilir (MK. 464). Gerek muayyen mallar için ve gerekse mirasçı için ikame yapılabilir (MK. 467-472) vakıf kurabilir (MK. 473). Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk tanınabileceği (MK. 291) gibi, daha önceden yapılan vasiyetten rücu edilebilir (MK. 489). Vasiyeti tenfiz memuru tayin olunabilir (MK. 497, 498). Kanunda gösterilen şartlar altında muhtemel mirasçı mirastan iskat edilebilir (MK. 457), mirasın taksimine ilişkin kurallar konulabilir (MK. 587). Bunlar dışında yer alan tasarrufların da ölüme bağlı olma şartına uyum gösterme olanağı çerçevesinde yapılmasına bir engel yoktur. Olayımızla ilgili olan hüküm ise murisin ölüme bağlı tasarrufla lehtar veya mirasçılara bazı şart ve mükellefiyetler yükleyebilmesidir (MK. 462).

Bir hukuki muamelenin hükümleri gelecekte olup olmayacağı kesinlikle bilinmeyen bir olaya bağlı ise, o hukuki muameleyle şarta bağlı muamele denir. Mükellefiyet ise bir hukuki muamelenin lehtarına yüklenen bir ödev, bir yapma veya yapmama

mecburiyettir. Vasiyetnamede yer alan şartlar taliki veya infisahi olabilir. Kanuna, ahlaka ve adaba aykırı olmadıkça, ifası imkansız bulunmadıkça, manasız ve sıkıcı olmadıkça vasiyetnamede yer alan şart ve mükellefiyetlerin iptali istenemez (MK. 462/2).

Şart veya mükellefiyetin kanunla yasaklanan bir fiilin yapılması, şahsiyet haklarının ihlaline müncer olması; Aydın, vicdanlı, makul ve namuslu insanların doğruluk ve insaf duygularını incitmesi halinde, onu, kanuna ve ahlaka aykırı, manasız ve sıkıcı kabul etmek gerekir.

Şart ve mükellefiyet bu açıklamalar çerçevesinde tabiidirki mülkiyet hakkını tahdit veya takyit edeceklerdir. Murisin vasiyetnamesinde "Bütün gayrimenkullerimin satılmadan kullanılmasını arzuluyorum. Satılması halinde gelirin Türk Eğitim Vakfı ile Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfına verilmesini arzuluyorum" biçiminde yer verdiği hüküm yukarıda açıklanan ölçüler içinde kanuna, ahlaka, adaba aykırı bulunmadığı gibi, ifası imkansız, manasız ve sıkıcıda kabul edilemez. Söz konusu vasiyet hükmünün iptali isteğinin vasiyet edilenlerin mülkiyet hakkını ve mülkiyet hakkının tabii sonucu olan tasarruf yetkisini ortadan kaldırdığından" söz edilerek iptali doğru bulunmamıştır".

Yargıtay'ın bozma kararına karşı davacı mirasçılarının başvurdukları karar düzeltme istemi hiçbir gerekçe gösterilmeden, altında yerel mahkeme kararını veren hakimın, bu kez Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Üyesi sıfatıyla imzası da dahil olmak üzere red edilmiştir.

Yerel Mahkemeye tayin olunan yeni hakim, bozma kararına uyup uymama konusunda üç duruşma tereddüt ve inceleme geçirdikten sonra, bozma kararına uyararak davayı red etmiş, karar kesinleşmiştir.

IV) YARGITAY KARARININ ELEŞTİRİSİ

Yargıtay ilamında Miras Hukukuna ilişkin genel bilgiler içeren, ders kitaplarındaki genel bilgileri tekrar eden başlangıçtaki açıklamalar dava konusu olayla ilgili olmayan açıklamalar olduğundan bunlar üzerinde durmayacağız. Öte yandan gerekçede

yer alan "...Aydın, vicdanlı, makul ve namuslu insanların doğruluk ve insaf duygularını incitmesi halinde.." gibi cümlelerle ne anlatılmak istendiği anlaşılammıştır. Böyle önemli bir davada ve konuda yer alan bu tür cümleler ve bilgiler yerinde ve isabetli gerekçe olmamıştır.

Bu genel değerlendirmeden sonra, şimdi kararı usul ve esas açısından ele almak istiyoruz:

A) Usul Açısından:

İnceleme konusu kararı veren ve davacıları haklı bulup, dava konusu vasiyet hükmünü isabetli gerekçesiyle iptal eden yerel Mahkeme hakimi, bu karardan sonraki günlerde Yargıtay 2. Hukuk Dairesi üyeliğine seçilmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin bozma kararına karşı karar düzeltme istemini inceleyen heyette yer almış, kendi verdiği isabetli kararının, yerinde olmadığını kabul ederek, bozma kararına katılmış ve karar düzeltme istemini reddine ilişkin kararın altına imza atmıştır.

Bu durum sayın Daire'nin karar düzeltme istemini ciddiyetle incelemediğinin kanıtıdır. Bu şekilde karar düzeltme isteminin reddine ilişkin karar HUMK.na açıkça aykırıdır. Zira davayı haklı bularak kabul eden yerel mahkeme hakiminin, karar düzeltme istemini görüşen heyette yer almaması gerekirdi. Bir dava dolayısıyla görüşünü bildirmiş hakimin bu karara karşı temiz ve karar düzeltme aşamasında kendi verdiği kararın bozulması yönünde görüş bildirmesi hukuk ve mantıkla bağdaştırılmaz.

B) Esas Açısından:

Dava konusu olay "Murisin vasiyetnamesine koyduğu bir hükümle mirasçılarn, miras konusu malları satış yetkisini ellerinden alabilip alamayacağı" konusuyla ilgilidir.

Olayda miras bırakan vasiyetnamesinde "Bütün gayrimenkullerimin satılmadan kullanılmasını istiyorum. Satılması halinde gelirinin Türk Eğitim ve Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına Geçmesini Arzuluyorum" iradesini ortaya koymuştur.

Miras bırakının bu iradesinin ne mirasçuların mülkiyet hakkıyla ne bunun mirasbırakan için anlam ifade edebilecek bir şart olmasıyla, ne de hukukun temel ilkeleriyle bağdaştırmak mümkündür.

1) Bilindiği üzere miras, kişilerin mülkiyet hakkını elde etme yollarından biridir.

Mülkiyet hakkının kişilere temin ettiği birçok yetkiler vardır. Klasik Roma Hukukundan bu yana bugün bütün hukuk sistemlerinden olduğu gibi Türk Hukukunda da mülkiyet hakkı kişiye üç temel yetki tanımaktadır. Bunlar:

- a) Kullanma
- b) Yararlanma
- c) Tasarruf etme haklarıdır.

MK. md. 618 açıkça "Bir şeye malik olan kimse, o şeyde kanun dairesinde dilediği gibi tasarruf etmek hakkını haizdir" demektedir.

Bunun dışında bütün yasaları ile Yargıtay dahil bütün yargı organları için bağlayıcı nitelikte olan Anayasamızın 35. maddesini II. fıkrası "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir" demektedir.

Görüldüğü gibi Türk Hukukunda kişilerin mülkiyet haklarını mirasbırakan, kanun dairesinde diledikleri gibi kullanabilecekleri, bu hakların ancak KANUNDA SINIRLANDIRILABİLECEĞİ öngörülmüştür.

Mülkiyet hakkına sahip olan kişilerin en tabii yetkilerinden olan "Tasarruf etme" hak ve yetkileri içerisinde hakkın konusunu "ŞATIŞ YOLUYLA BAŞKALARINA DEVRETME" yetkisi de girer.

Dava konusu olayda miras bırakan, davacıların, miras yoluyla elde ettiği taşınmaz malları başkalarına satış suretiyle devretme yetki ve hakkını elinden almıştır. MURİSİN VASIYETNA-

MEYE KOYMUŞ OLDUĞU BU ŞART yukarıdaki yasa hükümlerine açıkça aykırıdır.

MK. md. 462 f.2 ise hukuka aykırı olan şartların içerdiği ölüme bağlı tasarrufların batıl olduğunu açık bir dille ortaya koymuştur.

O HALDE TÜRK HUKUKUNDA MURİSİN ÖLÜME BAĞLI BİR TASARRUFLA KOYDUĞU ŞART HUKUKA AYKIRI İSE BU ŞART batıl olup geçersiz sayılacaktır.

Dava konusu olayda muris, miras yoluyla mülkiyet hakkını iktisap eden davacıların ellerinden satış suretiyle tasarruf edebilme yetkisini **YASALARA AÇIKÇA AYKIRI OLARAK** almıştır. Bu nedenle murisin koyduğu bu şartın hukuka aykırılık nedeniyle iptali gerekir. Yerel Mahkemenin bu konudaki teşhisi doğru olup, bununla bağdaşmayan ve hiçbir haklı gerekçe ortaya koymayan Yargıtay kararı hukuka aykırıdır.

2) Miras bırakanın koyduğu şart o denli hukuka aykırıdır ki, vasiyetnamede yer alan bu hüküm iptal edilmezse, sadece müvekkilemin değil ondan sonraki tüm nesillerin **MÜLKİYET HAKLARI TAHDİT EDİLMİŞ** olmaktadır. Miras bırakanın hukuka aykırı olarak koyduğu şart o kadar mutlak bir ifade kullanılmaktadır ki "Bütün gayrimenkullerimin satılmadan kullanılmasını istiyorum. Satılması halinde geliri..." şeklindedir. Bu hüküm karşısında miras bırakandan intikal eden taşınmazlar, davacıların ölümü halinde kendi mirasçılarına intikal edecek, fakat bu ikinci, bunlardan sonra gelen üçüncü ve diğer nesiller dahi bu taşınmazları satamayacaklardır. **BU NASIL BİR MÜLKİYET HAKKIDIR Kİ YEDİ NESİL BOYUNCA DAHİ SATIŞ HAKKI VERMEMEKTEDİR.** Sayın Daire bu noktaları incelemeden, haklı olmayan kısa bir gerekçe ile isabetli yerel mahkeme kararını bozmaktadır.

3) MK. md. 462 f.2 hükmüne göre "...faydasız veya yalnız başkalarını iz'aç için kullanılan şartlar... lağıvdır".

Dava konusu olayda miras bırakan, davacıların "satma yetkisini" elinden almaktadır. Acaba bu şartın miras bırakana ya da davacılara getirdiği "fayda" nedir? Miras bırakanın amacı kendi-

sine ait taşımazlar ile bir aile vakfı kurmak olsa idi bu yasal olanağtan yararlanırdı. Böyle bir amaç olmadığı halde davacıların elinden satış yetkisinin alınması "iz'aç edici" nitelik taşımaktadır. Bu nedenle de murisin koyduğu bu şartın iptali zorunludur.

Ellerinden satma yetkisi alınmış mirasçılara, miras bırakan hangi yetkiyi bırakmıştır. Mülkiyet hakkı kişiye satma yetkisini vermiyorsa, bu haktan geriye ne kalmaktadır? Bu soruların yanıtını sayın Dairenin vermesi, benzer olaylarda da belirsizlikleri önlemeye hizmet edecektir.

4) Miras bırakanın amacı davalı vakıflara muayyen mal bırakmak ya da davalıyı mirasçı nasbetmek olabilirdi. Bu durumda miras bırakan mahfuz hissé kurallarını ihlal edecek olsaydı davacılar, buna karşı tenkis davası açabilir ve bu oranda tam mülkiyet hakkını elde ederlerdi. Miras bırakanın amacı, davacıları mirastan ıskat etmek olsa idi, bu tasarrufa karşı davacılar iptal yoluna gider, mülkiyet haklarına kavuşur idi. **BÜTÜN BUNLARDAN HIÇBİRİNİ DÜŞÜNMEYEN VE KOYDUĞU ŞARTIN ANLAMINI - SONUÇLARINI BİLMİYEN MİRAS BIRAKANA KARŞI DAVACILAR MK. m. 462 karşısında yasal haklarını kullanmak durumundadırlar.**

5) Sayın Daire bozma kararında "şart veya mükellefiyetin kanunla yasaklanan **BİR FİİLİN YAPILMASI...**" halinde kanuna aykırı olabileceği şeklinde kabulü olanaksız dar bir yorum yapılmaktadır.

KANUNA, YA DA DAHA DOĞRU BİR İFADEYLE HUKUKA AYKIRILIK SADECE KANUNLA YASAKLANAN BİR FİİLİN YAPILMASI değildir. Bir kimsenin ölüme bağlı tasarrufuna yasaların kabul edemeyeceği bir şartı koyması MK. md. 462 anlamında hukuka aykırılıktır. Mirasçılarının mülkiyet hakkı yasaların tanıdığı bir haktır. Bu hakkı ortadan kaldıran ya da kısıtlayan bir şart hukuka aykırıdır ve iptal edilir.

6) Sayın Daire bozma kararında "şart ve mükellefiyet tabiidir ki **MÜLKİYET HAKKINI TAHDİT VEYA TAKYİT EDECEKLERDİR**" demektedir. Bu cümlelerdeki görüşleri de hukuk sistemimizle asla bağdaştırmak mümkün değildir. Ölüme bağlı tasarruflarda şart ve mükellefiyetin anlamı ve önemi tamamen bam-

başkadır. Yasa koyucu bu kurumları mülkiyet hakkını tahdit ya da takyit etmek için koymuş değildir. Bu konuda yazılmış en basit makalelerde dahi böyle bir görüşe yer verilmemiştir. Ölüme bağlı tasarruflarda şart, ölüme bağlı tasarrufun hükümlerini doğurması ya da doğmuş olan hükümlerini devam ettirmesi için öngörülen doğumu şüpheli bir olaydır. Olayımızda murisin koyduğu şart hiçbir şekilde böyle bir nitelik taşımamakta, sadece ve sadece davacıların SATIŞ YETKİSİNİ ORTADAN KALDIRMAKTADIR.

7) Sayın Dairenin kararında şart ve mükellefiyetin "Aydın, vicdanlı, makul ve namuslu insanların doğuruluk ve insaf duygularını incitmesi halinde, kanuna ve ahlaka aykırı olabileceği" belirtilmektedir.

Sayın Dairenin bu cümleleriyle neyi ifade ettiğini anlamak açıkça mümkün değildir. Aydın, vicdanlı kişilerin duygularının incinmesi ne demektir? Yargıtay gibi yüce bir kurumun verdiği kararlarla konulan gerekçeler vatandaşların hukuk güvenliği için çok büyük değer taşımaktadır. Bu gerekçeler yerel mahkemeler için yol gösterici, benzer olaylar için rehberlik niteliği taşımaktadır. Sayın Dairenin söz konusu cümlelerinde böyle bir nitelik görmek güçtür.

8) Miras bırakanın koyduğu şarta bir anlam ve değer vermek mümkün değildir:

Miras bırakanın koyduğu bu şart ile davacıların mahfuz hissesini ihlal ettiğini kabul edemiyoruz. Böyle olsa idi tenkis davası açar idik. Miras bırakan malları davacılara bırakmış, davalılar lehine bir tasarrufta bulunmamıştır. Fakat davacıların elinden satış yetkisini almıştır. ACABA MİRASÇILARIN ELİNDEN SATIŞ YETKİSİNİN ALINDIĞI ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN TÜRK HUKUKUNDAKİ ADI VE YERİ NEDİR?

Miras bırakanın koyduğu bu şart ile davacılara sadece intifa hakkını bıraktığını kabul edemiyoruz. zira miras bırakan, davacıların ölümü halinde, taşınmazların davalılara intikal etmesini öngörmüş değildir. Miras bırakan, davacıların taşınmazları satması halinde davalılara satış bedelinin geçmesini öngörmüştür. MİRASÇILARIN MİRAS YOLUYLA KALAN TAŞINMAZLARI

SATMALARI HALİNDE SATIŞ BEDELİNİN BAŞKASINA VERİLMESİNE İLİŞKİN BİR VASIYETİN ADI VE YERİ NEDİR?

Bu soruların yanıtları verilemez. Zira Türk Hukuku bakımından böyle bir şartın ölüme bağlı tasarrufta yer alması hukuken olanaksızdır. Böyle bir şart hukuka aykırıdır, zira mirasçılardan mülkiyet hakkını tahdit etmekte, hatta ortadan kaldırmaktadır. Böyle bir şart manasız ve iz'aç edicidir. Böyle bir şartın ne miras bırakana ne mirasçılara ne davalılara hiçbir yararı ve anlamı mevcuttur.

9) Miras bırakanın vasiyetnameye koyduğu bu şart sadece davacıları değil, sonra gelen nesilleri de bağlamaktadır. Miras bırakan koyduğu bu şart ile davacılarından sonra aynı taşınmazları iktisa edenlere de TAŞINMAZI SATMADAN İNTİKAL ETTİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ GETİRMİŞTİR. Bu şart dolayısıyla olayda MK. md. 468 anlamında NAMZEDE DE NAKİL YÜKÜMLÜLÜĞÜ GETİRİLMİŞTİR. Halbuki MK. md. 468 gereğince namzede de nakil yükümlülüğü getirilemez. BUNA HUKUKTA FİDEKOMİS YASAĞI adı verilmektedir. Murisin koyduğu dava konusu şart bu emredici yasağı da aykırıdır.